

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՍՏՄԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կես տարվանը 6 ռուբլի. Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Քիմիկատում գրվում են միմյանից խմբագրության մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлиск. Редакция «Мшак».

Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

№ 256

Գրատարութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ ասո օրերէն).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լիցուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են ըստ արժանիքի տարածողին 10 կոպեկով.

№ 256

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄՐՈՒՆԷ

ԲԱՅՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

(ՅԻ-Գ ՏԱՐԻ)

ԱՄԼՁԻԿԱՅ 1903 ԹԻԱԿԱՆԻՆ

«ՄՇԱԿ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԼՈՍՏ ԳՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ԼՈՍՏ ՈՒՂՂՈՒԹՆԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներէն յաջորդող օրերէն:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն եւ մէկ ամսվանը նոյն գին 10 ռ., տասն ամսվանը՝ 9 ռ., ինն եւ ութ ամսվանը՝ 8 ռ., եօթ եւ վեց ամսվանը՝ 7 ռ., վեց ամսվանը՝ 6 ռ., չորս ամսվանը՝ 4 ռ., երեք ամսվանը՝ 3 ռ., երկու ամսվանը՝ 2 ռ., եւ մի ամսվանը՝ 1 ռուբլի:

ՅԱՐՏԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է խմբին տարեկան 6 ռուբլի. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՍՀՄ-ԲԱՏԱՆԻ (Բազմաթիւ եւ Բարձրակարգ փողոցների անկիւն), իսկ ԲԱՏԱՆԻՄ — Ն. Դաւիթբեանի մօտ:

Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿ» գրվելու համար եւ առևտարակ նամակներ եւ ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեւ իր հասցեով. ТИФЛИСЬ, Редакция «МШАК», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լիցուներով:

ԱՊՐԱՆԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՒՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մամուլի դերը. — ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ի միջի այլոց. Երեւանի լուրեր. — ԲԱՏԱՆԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Առտարայից. Արտաքին լուրեր. ՀԵՒՆԱԳՐՈՒՄ. — ՅԱՐՏԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. — Իտալիայում:

ՄԱՐՈՒԼԻ ԴԵՐԸ

Լրագիրը կամաց-կամաց պահանջ է դառնում մեր երկրում: Մենք այլ ևս չենք

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ

(Ուղեւորի թուղթի տպագրութիւններ)

XXXVIII

Պէտք է թողնել նաեւ այս գեղեցիկ Յորդանիան, որտեղից անուրեւ եւ այնքան քաղցր յիշողութիւններ Երկաթուղին մերի բարձրանալով, մերթ վտար իջնելով կտրում անցնում է Ազիայի նահանգը: Անկարող լինելով կանգ առնել Բոզորայում, անցնում եւ գէպի Պաղատա եւ ապա Վենետիկի Կրկին այցելում եւ նուիրական Ս. Ղազարը, էլ չեն գտնում կենդանի Առաքյալի բրտուրէն Ափսոսանքին. նա այժմ հանգրվում է Երուսաղէմում, ուր ինքը գրել էր մի օր Վաստակեցան եւ ասա հանգչինա Նրա տեղ աթոռակալ է ընտրված 4. Միտա Նուրիան, Թափայէլեան վարժարանի տեսուչը: Սա համարեա միակ գլխավոր փոփոխութիւնն է, որ տեղի է ունեցել այս մի ասարում: Նոյն վայրէջք է, նոյն եռանդուն, գործունէայ միտքներով: Նոյն անզգորում աշխատանքը ժամանակա կարճ է, մնաք բարեւ եւ ասում հիւրանքի հայրերին, նրանց դիւրիչ կղզեակին, այնքան նուիրական դամբարաններին, որոնցից զօնազուր հեռացնում է ինձ եւ ես ցաւով եւ մտածում, թէ զուցէ աս իմ վերջին այցելութիւնն է ինձ համար այնքան քաղցր, այնքան նուիրական վայրերին:

Մի օր յետոյ Միլան եւ. այտեղ այցելում եւ միայն հռչակաւոր մայր եկեղեցին: Գոթական մի հրաշակերտ է աս, եւ նրա տեսքը աստիճան քաղցին մարդու շփոթում է: Ես յիշում եմ, ճիշտ այնպէս էր Շաֆհաւազի ջրվեժի աստիճան տպագրութիւնը: Զարմանալի չէ զուցէ, որ այժմ այս մարդկային ձեռքի կրտսերի եւ այն ջրվեժի մէջ ես որոշ նմանու-

կարող սահմանափակել մեր հետաքրքրութիւնը միայն մեր նեղ ընտանեկան եւ պաշտօնավարական կենտրոն: Մեզ զբաղեցնում են մեր եղբայրակիցը իր հոգս ու ցաւերով, մեր հարեանները իրանց յարաբերութիւններով, մեր երկրի ամբողջ կենտրոնը իր արտայայտութիւններով, պետութեան մէջ կատարվող եղբայրութիւնները, ուրիշ երկիրներում տեղի ունեցող խոշոր եղբայրութիւնները եւ ամեն մի նշանաւոր երեւոյթ գիտութեան, զբաղանութեան եւ հասարակական մտածողութեան ասպարէզներում:

Թիւն եւ գտնում, եւ մէկին նայելիս՝ միտքս եւ յիշում. ճարտարագետական երեւակայութեան այս հանձնարք, այս հակա օտեղծագործութեան առաջ ակամայ օտարում եւ բնութեան այն զբանջելի տեսարանի մասին. երկուսն էլ յայտնում են ու խոսակցան, երկուսն էլ զեղեցիկ են ու ահաւոր. դեռ երբէք մարդկային միտքն այս աստիճան յանդուրձան չէ մրցել բնութեան հետ: Նայում եւ մարտաբէ այս ծովին, որ մարդկային հնարամտութիւնը խնդրել է իրար, ինչպէս բարդ բարդ ամպեր եւ իմ երեւակայութեան առաջ պատկերանում է Հաննոսի ջրվեժը իր լեռնացած ալիքներով, որոնք ժայռի կատարից չը գիտես ինչ մի անհասկանալի գոտոցով զանալիվում են անդունդը, այնտեղ կատարում են, փոքրում իրանց անկանա համար եւ ապա փոչկոցած՝ թափով վեր են ձգվում, ասես կամեցնում են վերստին իրանց նայելին տեղը գրաւել, վերստին ժայռի կատարը երկու ձիւղ այն չըային փոշու ամպերի պէս, այստեղ մարմարէ կամաչազոյն ամպեր որոշ ձեւերով իրար են խառնվում եւ ձգվում են գէպի վեր, դէպի կապուտակ անսահմանութիւնը եւ կարծես ուզում են խառնվել անհունի հետ: Այնտեղ ջրվեժի մոնտրի մէջ, տարբեր այն զարմանալի աղմուկի մէջ, ջրերի այն կուտակ կուտակ ծալքերից հնչող ռոնոնցի մէջ մի գերբնական, անտեսանելի բան կայ, որ խուսափում է մարդկային ըմբռնողութիւնից, օտարանցում, օջախցում է անզամ հզոր բանակութիւնը եւ հոգին խեղդում է այնպիսի անտարբերով, որոնք եւ անհասկանելի են եւ օտարակիցի միտածանակ թուում է: Թէ մարդ կանգնած է իրերի մերկ խորհրդի առաջ, բնութեան բացայայտ դարձած գաղտնիքի հանդէպ, հոգին դողում է անյայտի մեծութիւնից ու խորութիւնից, անդունդներ են բացվում, անհասկանալի ուժերով բնական, այնտեղից կարծես անհունի լեզուն է հնչվում մահկանացու տիկաններին եւ յարեանակամութիւնն է փոխվելով:

Եւ օրէցօր այդ հետաքրքրութիւնը գէպի շրջապատող կենտրոն եւ գէպի արտարաշխարհում կատարվող գործերը լայնանում է, ընդարձակվում եւ ճիւղաւորվում: Համայնքին, հասարակութեան, երկրին, պետութեան եւ ընդհանուր մարդկութեան վերաբերելու հարցերը դառնում են լրագրութեան նիւթ, կարողութիւն տալով գործական եւ գաղափարական կապ հաստատելու մարդկանց մէջ, ուսումնասիրելու եւ քննելու կենտրոն մէջ նշանակութիւն ունեցող եւ կենտրոն վրա ազդող խնդիրները եւ օգտվելու այդ հրապարակական ընդհանուրութիւնից, բարւոքելու ներկան եւ հարթելու ապագայ առաջադիմութեան ճանապարհը:

Սակայն, որպէս զի մամուլը կարող լինի իր կոչմանը ծառայել արժանաւոր կերպով, անհրաժեշտ է, որ երկրի բոլոր մասերը ոյժերը զգան երկրի վերաբերութեամբ ունեցած իրանց պարտաւորութիւնները եւ ամեն մամուլին բազմակողմանի, լաւ ուսումնասիրված նիւթեր, մշակված ընկուցութիւններ, կենտրոն նկարագիրներ բնորոշ գծերով: Երբ մենք կունենանք մեր արտարարութեան տակ բազմակողմանի նիւթ եւ բազմակողմանի լրատուութիւն մեր կենտրոն վերաբերութեամբ, այն ժամանակ մեր դատողութիւնները կը դառնան աւելի հեղինակաւոր եւ մեր արած եզրակացութիւնները աւելի հիմնաւոր:

Մեր թղթակիցները եւ աշխատակիցները, հարողներով տեղեկութիւններ իրանց շրջապատող կենտրոնի եւ իրանց շրջանում երեւան եկող հարցերի մասին, կատարում են օգտաւէտ մի դեր, որ սակայն դեռ չէ ստացել այն ընդարձակ նշանակութիւնը շնորհիւ այն բանի, որ կենտրոն զանազան խաւերում գործող թղթակիցների թիւը եւ նրանց հետաքրքրութեան ամբողջ

դեռ այնքան չեն մեծացել, որ բովանդակելին մեր ամբողջ կենտրոն իր արտայայտութիւններով:

Եթէ մենք կապված ենք լրագրով, եթէ մենք մտքի փոխանակութիւն ենք կատարում մամուլի միջոցով եւ միացած ոյժերով բնութում ու վճռում ենք կենտրոն հարցերը, անհրաժեշտ է, որ այդ ընդհանուր գործունէութեան մէջ շատերը մասնակցեցին եւ իրանց գործակցութիւնը աւելի հիմնաւոր եւ լուրջ կերպով կազմակերպեցին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ի ՄԻՋԻ ԱՅՈՑ

Այսօր այլ ևս չը կայ այն, ինչ երէկ էր նկատվում: Նրեկվայ օրը կախարակաւ, տարօրինակ մի օր էր: Ատօրեայ կեսնայի թմրած, անբովանդակ միջոցորդը առասպելական կենդանութեան պատկեր էր ստացել: Արտակարգ իրադարձութիւն, փոխադարձ հաճոյաբառութիւններ, համերաշխութիւն, սէր եւ միութիւն ընդհանրացրել, բարոյականութեան դաշնակցութիւններ — անսահման: Միտքը եւ գիտակցութիւնը, թոկից փայտած եւ գաղափարական զբոյժակ պարզած, օտակալի պատերազմ էին մղում եւս կանութեան դէմ: Սովորական անձրեւի փոխարէն Բաթումի օդից այտուրեւով էր տեղում. մարդիկ, ասանց օտար խորութեան, փողոցներում գրկվում, համարում էին, խոյս տալով նոյն իսկ պատկանանքի որոշ կանօններից:

Ինչ է պատահել, Տէր Աստուած: Միայն չէ աս, մասնում էի ես, սկսելով կախարակած պրիմիտիվ պէս շարքեր շոշափել: Բայց ոչ, կարկես երազ չէ: Շտապում եմ տեղական լրագրի համարը գտնելու, որի մէջ երազանքութեան մասնակցել էլ կայ:

Վերցնում եմ թերթը եւ ապուշի պէս մնում:

որ առաջին հայեացքից դժուար է թէկուզ շատ աչքի ընկնող մանրամասնութիւններ նկատել. հոգու հաւատարմութիւնը սկզբում խախտվում է, երկար գիտելուց յետոյ միայն հնարաւոր է դառնում ներքին խաղաղութիւնը վերականգնել եւ դիմել զանազան մտաբեր Հիւսը լայն է եւ քարերը խոշոր, որոնք աստիճանաբար մանրանում են բարձրանալով, խնդրվում են իրար անկանա գծերով եւ վերջում կատարին դառնում են նուրբ մտափայլներ: Հիւսը մի քիչ բարձր, պատի վրա ցցված, կամ աւելի շուտ կախված են մի ամբողջ շարք արձաններ, որոնք բոլորում են չէնք չորս կողմից եւ պատում են նրա մէջը, ինչպէս մի տարօրինակ գոտի Արձանների գլխին շարված նուրբ օրամայր կաթոնդիկները այնպէս են փաթաթված պատերին, ինչպէս պատուաւորները մայր ծառի բնին: Արտաքին պատկերը նկարագրելու համար մարդկային լեզուն եւ արտայայտութեան օտարական ձեւերը անբաւական են, մնում է դիմել բնութեան համեմատութիւններ փնտրելով. ով տեսել է, օրինակ, մի անտառապատ բլուր, որի վրայ հիմքից սկսած՝ ծառերը բարձրանում են հն բարձրանում, ամեն մի շարքը աւելի բարձր, քան իր նախորդը, մինչեւ որ կատարը կորչում է ամպերի մէջ. մտաւորապէս այնպէս է այս գօթական եկեղեցին: Փառքի կաթոնդիկները թիւ չունեն. նրանք խուրձ խուրձ նրբանում, շարունակ վեր են ձգվում, իսկ վերջում այնպէս են օրվում, ինչպէս օրամայր սեպեր, խիտ առ խիտ իրար մօտ շարված. առաջին շարքից վեր սկսվում է երկրորդ շարքը, ապա երրորդը, չորրորդը եւ այսպէս շարունակ, կարծես թէ էլ վերջ անելու չեն, թէ պիտի այսպէս բարձրանան մինչեւ անհունութիւն: Ինչպէս որ լեռ բարձրանալիս իլլիւզիան մեզ խաբում է եւ ամեն մի կատար համարում ենք վերջինը, ճիշտ այնպէս կաթոնդիկները իւրաքանչիւր շարքը թուում է վերջինը, օտակալի իսկոյն նկատում ես, որ դա միայն իլլիւզիա է, որ նրանից վեր դեռ

աչքերս յառած.—պ. Պայլիկ լրագրի էջերից սիրով ազդարարներ են հոսում։ Արեւմտեան և հիւսիսային մէջ չեն։ տեսածս օպտիկական պատրանք չէ։

Այս պարոն, լովում է մի ձայն, ձեր տեսածը կտարարեալ իրականութիւն է։

Գարնանում եմ երեսս—մի երիտասարդ։

—Այո, պարոն, իրականութիւն է—կրկնեց անձանութիւն—եւ այն էլ կատարելագործված իրականութիւն։ Մինչեւ օրս իրականութիւնը մեզ իր մէջընէր ցոյց տալիս, իսկ այսօր մենք, բարոյականութեան էվոլյուցիայի շնորհիւ, նրա պատկերն ենք տեսնում։ Չէ՞ք ճանաչում ինձ։ Չարմախի չէ։ Իրականութեան ճառագայթներն աղօտ լոյսը ազդել է ձեր աչքերի վրա, ուստի չըբարպատող իրերի ընդհանուր ցնծութիւնը կտակած է յարուցանում։ Այս է պատճառը, որ դուք չը ճանաչեցիք ինձ։ Ներքեք, բայց ես ձեր ամենամտերիմ բարեկամն եմ Յիշում էք Կ—ին, որ խօսքերի ժամանակ, իբրև յանձնաժողովի անձնափոխանորդ, ձեր օգնականի պաշտօնն էր վարում։ Ես իսթում եմ եկել յատկապէս պարտաճանաչութեան պարտքերս վճարելու նպատակով, եւ օգտակար դէպքեր, շտապում եմ վճարել եւ ձեզ հասանելի բնուէր վերցրէք, խնդրեմ, այս փոքրը, որոնց ստանալով գիւղական փոխադարձ կրեղիտի պարունիզմի դրամարկղից, ձեր արամադրութեան տակն եմ դնում։

—Շատ շնորհակալ եմ—պատասխանեցի եւ շարունակելով ազգած մնալ.—Փոքրիկ պատուազայից յետոյ բարեկամս սթափեցրեց ինձ յիմար դուրսերից։

—Ներքեք համարձակութեանս... ինչ նպատակի պիտի գործադրէք այդ փոքրը։ Ես պատասխանեցի, որ մենք ունենք թղթախաղով հիւանդ աղքատներ, որոնք կաթի եւ այլ մթերքների կարօտութիւնն ունեն, փոքրը կը ծառայանայ թշուառներին։ Բարեկամս չիսթովեց։ Այս նոյնպէս կը ցանկանայի—ասաց նա—որպէս զի այդ դուրսը բարեգործական նպատակի յատկացնէք, սակայն ցանկալի է, որ բարեգործութիւնը սկսէր իր գործողութիւնը զաղաքային ուղղությամբ, որ խնդրի մի ստուար բազմութիւն կայրածներին տուրքեր վճարելու միջոցներ չունենալով, գրկվում է ձայնի տալու իրարուներին, եւ կը խնդրէր նախ այդ թշուառներին օգնել, ապա ընտրութիւններից յետոյ մենք անմիջապէս կը ձեռնարկենք հիւանդների արմատական օգնութեան։ Գուցէ աղքատների դասակարգում ծանօթ թշուառներ ունէք, վճարեցէք եւ նրանց պարաբերք։

Քանի որ կան, մարմարէ մի անտանս Եւ ամբողջ եկեղեցին կարծես աստիճանաբար ձգտվում է, բարականում եւ պատրաստվում է ջաշվել դէպի երկինք։ Ես ինքը մարմնացած ազգային է, խորին հաւատք, որ այլով արտերից խաղում է դէպի վեր Կրօնական ասանկած հոգիների յուզիչ պատկերներ են այս սիւնաբարձ անդրերը, որոնք իրանց հուժկու թափի մէջ գայտված, այլանքակված են, ինչպէս մեզքերի բնի տակ անբացող դժբաղչներ, անկրկնների սպիտակ օրերը, զարացած իրանց ճիգերի մէջ, կարծես հաղիւ պահում են իրանց մէջքերին պատերի մասան։ Դա եկեղեցին է նա հասակների ուրին, ինչ աւելի խորհրդաւոր։ Գոթական ճարտարապետութիւնը ուղիղ անկրկնների, սուր գծերի հակառակ է. այստեղ ամեն ինչ կըր է ու ոլորուն, մարմարէ ծովը ծածանվում է այլեւանման շարժումներով, գեղարուեստական մի խառնաշփոթութիւն է, որ կրօնական մտքի փոթորիկից է դուրս վիժել եւ մի անգամ ընդմիջտ ստուել զարացել տարածութեան ու ժամանակի մէջ։ Որքան յանդուգն է եղել այս գաղտնիքը յղացող միջքը, այս բարդ պատկերը ծնող երեւակայութիւնը։ Գոթական ճարտարապետութիւնը այս իր դարմանալի արուեստը կրօնի արամադրութեան տակ դնելով նրան երկար ժամանակի համար դարձրել է անընկճելի. հաւատն այստեղ գրկված է, գեղարուեստն Աստուծոյ ծիրանին է։

Ժամի 4-ն է, ներս եմ մտնում. եկեղեցին ինչ է բազմութեամբ, սեղաններից մէկի վրա պատարագ է մատուցվում. միւսի առաջը, մի մեծ տարածութիւն, կարմրած է վարագոյններով եւ բնմից զարդում է մի քանիայ վաթոնների վրա նստած կորազուխ բազմութեանը։ Գարդիլը ոչ թէ եւանդուն է, այլ կատաղի, որպէս միջնադարեան ֆանատիկ, որպէս մարմանացած վրէժնիւղութիւն. թեւում է թէ այդ սեւ մարդը, ինչպէս մի գայրացած զեւ, կրասխաւարի միջից իր սենյակի բազմութեանը հրաւիրում է դէպի մահ ու աւերած. այսպիսի զարհուրելի քարոզիչ երեւի միայն կաթոլիկ

Ես անմիջապէս վերադարձի փոքրը պատասխանելով, որ նրա առաջարկութիւնը կատարելու ցանկութիւն չունեմ։ Մենք ժամանակաւոր հրաժեշտ առնք իրար մինչեւ գիւղերով մի ստակալի աղմուկ սկսվեց, որին յաջորդեց բանականութեան փոթորիկը։ Օրվայ ցնծութիւնը դարձեալ անհետացաւ. եւ կախարհական կեանքը բազմական պայթում առձեռնը։ Միտքը եւ գիտակցութիւնը իբրև ազդուամբներ ձերբարկվեցին, իսկ իրականութիւնը շուտ տարով երեսը, ստանալական մի այլանքակ ժպիտ նուերեց մեզ։

Իրողութիւնը կայացաւ—լովից մի վիթխարի ձայն։ Ես անտարբեր եւ խաւար տարան յաղթանակը։

Ինչ եղաւ բարեկամս,—բղաւեցի ես. մենք հիւանդներ ունենք, նա խոստացաւ նրկական օգնութիւնս...

Առաւօտը կանուխ երկաղով բարեկամս յայտնեց ինձ, որ թորատու հիւանդներն անհրաժեշտ է յորդորել համբուրութիւն մինչեւ ընտրութիւնների յաջորդ քառամսակի մտտնալը։ Յոյս կայ, որ պայմանները աւելի նպաստաւոր լինեն, եւ այն ժամանակ ամեն բան կը կարգադրենք։

Տիրուհան

ՆՈՒՐԻՆ

Կիրակի, նոյեմբերի 17-ին, տեղի ունեցաւ հանգուցիալ Գարբիէլ Միրոյանի թաղումը։ Առաւօտեան ժամը 10-ին մարմինը հանգուցեալի բնակարանից տեղափոխվեց ս. Նշան եկեղեցին հասարակութեան խումն բազմութեան, Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական, ուսուցչական խմբի եւ աշակերտների, դուրմայի ձայնաւորների եւ բազմութիւն յարգողների յուղարկաւորութեամբ։ Իրազգի վրա դրված էին պատկեր հանգուցեալի ազգականներից, Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչներից, աշակերտներից, Ա. Լիսիանցիի ի յիշատակ «Աղբիւր-Տարաղի» հրատարակութեան 1901—1902 թ. եւ այլ յարգողներից։ Եկեղեցում դամբանական խօսք աստարայի Արեւի վարդապետ Լըլիճեան, կանգ առնելով հանգուցեալի հասարակական գործունէութիւնը բնաւորապէս մի քանի գծերի վրա Եկեղեցու բազմութիւն մի ձեռք խօսք ուսուցիչ Միրոյանի, նկարագրելով հանգուցեալին իբրև մարդ, մանկավարժ եւ հասարակական ու գրական գործիչ։ Եկեղեցական

եկեղեցին կարող է ունենալ. խօսքերը թափվում են նրա բերանից հեղեղի պէս, ձայնը հնչում է կամարների տակ որտապին, եւ այս բոլորը չէ յուզում, այլ օտուում է պատճառով. այդ յարգել կամ մի գործունակի հաւատացեալ է, կամ մի հանձնարող խաբարայ Ահա նա դադարում է, բայց միւս կողմում պատարագը շարունակվում է. աղօթող բազմութիւնը մտնում է երգեցիկ խմբի հետ մի կեկորդային «Ալէլուիա», իսկ լայնարձակ եկեղեցու այլ անկրկններում, սեղանի ետեւում, խաչելութիւնների տակ, մայր սեղանի աստիճանների վրա երեւում են ստուերների պէս շրկ-շրկ կերպարաններ, կուսած, կանգնած, նստած, ամենքն աղօթում են, դէմքերին էքստազ, աչքերի մէջ կրօնական փայլ. ամենից անյուշը, ամենից անտարբեր դէմքերը քահանաներին եւ եկեղեցական օտորին պաշտօնեաներին է. նրանք շարժվում են մի անհոգութեամբ, որ հետու է կրօնական լինելուց։ Հաւատացնում են, որ հեթանոս Հոսի վերջին ամարինքում քուրմերն իրար հանդիպելու չէին կարողանում ծիծաղները զսպել. չը գիտեմ ինչու, այս կրօնաւորներին նայելու ես յիշեցի այդ կոմիկ քուրմերին, եւ ինձ թեւում էր, թէ սրանք էլ, ուր որ է, իբրև կը նայեն եւ կը փրթկայանան աչքունջով ցոյց տալով այս գեղանին թաւաղ բազմութիւնը, որ մոռնում է ցաւով. խեղճ ժողովուրդ...

Տեսարանը փոխվում է. ահա ներս է գալիս մի քահանայ երկու ձեռքով բարձրացած մի սեւ, ահապահ խաչափայտ. նրա ետեւից ներս է խուժում մի գարմանալի ամբողջ. մտքը, կին, երիտասարդ, ծեր, բազմաթիւ երեխաներ, փոշու ամպերի մէջ կորած, չոքից հեւալով, նրանք սղջվում են իրար վրա. նրանք վաղում են դէպի խաչափայտը, իւրաքանչիւրն աշխատում է աւելի մօտ լինել, կրօնաւորի փէշերին մօտ, սեւ խաչափայտի տակ. լուռ են, միայն վազում են։ Արտաքինից երեւում է գիւղական ամբողջ ուխտաւոր—ամբողջ, որ իր սեփական, փոքրիկ եկեղեցուց անբաւական, եկել է այս մայր

արարողութիւններից յետոյ մարմինը, դառնեալ խուռն բազմութեան յուղարկաւորութեամբ, տեղափոխվեց վերայի գերեզմանատունը, ուր եւ թաղվեց։

Կիրակի, նոյեմբերի 17-ին, Թիֆլիսում բազմից մի նկարչական ցուցահանդէս, որին մասնակցում է են կովկասեան նկարիչներից շատէքը։ Ճուղահանդէսը բացվել է «Գեղարուեստին նպաստող Թիֆլիսի ընկերութեան» կողմից, որ հրաւիրել է մասնակցելու ցուցահանդէսում ոչ միայն կովկասի նկարիչներին, այլ եւ մի քանի օտարներին։ Ճուղահանդէսի բացման ներկայ էին կովկասեան կառավարչապետի օգնական գեներալ-լէյտենանտ Մրէզէ, գեղարուեստական ընկերութեան նախագահ Ալիսանով-Աւարսիլի, նկարիչներ, մամուլի ներկայացուցիչներ եւ այլերուներ։ Մի ուրիշ անգամ կը խօսենք ցուցահանդէսի մասին։

Թիֆլիսում տեղեկութիւն է ստացվել, թէ Պետերբուրգում վախճանվել է երկրագործութեան մինիստրութեան պետական կալուածների դէպարտամենտի գերեզմար Տիխէեվ, որ 80-ական թվականների սկզբում ծառայում էր կովկասում որպէս պետական կառուածների մինիստրի կովկասեան լիազոր Տիխէեվ եւսնադուն գործունէութիւն ցոյց տուեց իր ծառայութեան տարիներում կովկասում։ Նրա նախաձեռնութեամբ սկսվեցին այն ընդարձակ իրականացրական հետազոտութիւնները Անդրկովկասեան պետական գիւղացիների կենցաղի մասին, որոնցից յետոյ կազմվեց մի վերին աստիճանի գնահատելի մեծ աշխատութիւն—համազումար բոլոր վրձակագրական տեղեկութիւնների, որոնցով մեր երկրի գիւղացիների տնտեսական եւ հողային կարգաւորման գործը դրվեց ամուր հիմքերի վրա։ Այսպէս, նրա օրով եւ արեւտուրութեան հրատարակվեց 1884 թ. ի յուլիսի 29-ի օրէնքը, որով գիւղական արտաները ընդմիջ յատկացվում էին գիւղական համայնքներին։ Ապա Տիխէեվ ձեռնարկեց մի ամբողջ շարք միջոցներ Անդրկովկասեան գիւղատնտեսութեան բոլոր բաժինների զարգացումը նպատակու համար. նա հիմնեց Ֆիլիսիսերային կոմիտէտը, կովկասեան չերախաչական կայարանը, զանազան տնկարաններ՝ գիւղական դաստիարակի մէջ է ծանալին պաղտաւու ծառեր տարածելու համար եւ այլն։ Ընդհանրապէս Տիխէեվ գործում էր ընդարձակ ծրագրով եւ, պէտք է առել, որ մեծ մասը իր ծրագրած բարեփոխութիւններից նա կարողա-

տանարի կամարների տակ, այս սեւ խաչափայտի կողքին փռել իր իղձերը, իր աղօթքն ու հառաչանքը։ Խաչափայտը կողք զահանամ զարձակ հանգիստ է, յուզվողը, տանվողը, աճողը, որպէս սեւ ամբողջ է, դարերից հետեւ անտեղծածների ետեւից վազող, իր անհամար ցաւերի ծարր փնտաղը, որ շարունակ նրանից խուսափում է, ինչպէս այս սեւ խաչափայտը, որ կրօնաւորը տարու ու ծածկեց չը գիտեա ուր, մինչդեռ բազմութիւնը չսած աչքերով նայում է նրա ետեւից, հառաչում է. ինչ փոթ, բաւական է, որ միտանքը մնայ անխառն, առեղծուածը անյուշելի, յաղթանակողը զարձակ սեւ մարդն է, խաչափայտը նա թագրեց... Եւ միթէ ուրիշ կերպ կարող է լինել, քանի այս աստիճան խորհրդաւոր է եկեղեցու կրօնաւարը. այստեղ ամեն բան մըղում է խաւար միտքը դէպի էքստազ։ Աղօտ ուրուածներով բարձրացող այս սիւնաբարձ որոնք չը նայվել իրանց անաղին բարձրութեանը, կարծես զժգոն են, որ կամարները շուտ են վրանաներ իջնում, կուզէին աւելի վեր երելու։ Ինչ կայ վերեւում. սուրբեր եւ կանթեղներ, փոքրիկ աղօտ կանթեղներ, որոնք ասես հրաշքով կախված են տարածութեան մէջ, որովհետեւ նրանք չըթանեք չեն երեւում. նրանք հաղիւ պլլաղում են, զգուշանալով խառնել միտակի կրօնաւարը, եւ իրաւունք էլ չունեն աւելի լուսաւորել. այս մտայի մէջ ծրարված է անյայտն ու անհասանելի. ամբողջ այն չը պիտի տեսնէ, գաղտնիքների գաղտնիքն է այն։ Չը գիտեմ ինչու, նկարների տեղ այս եկեղեցում բռնում են արձաններ եւ արձանախմբեր, հակապակաս սիւների խաչափայտից, սեղաններից, կաթոլիկներից կախված է զօր կտրած, ստուած օրերի մի ամբողջ բանակ. նախապակերտ կան, որոնք աղօթում են սուրը կրճերին, նետը թիկուէքին, կան կմախքներ, կան բրօնզեայ պատկերներ, որոնք օտների տակ գանգ ունեն եւ մատով երկինք են ցոյց տալիս, կան արտասուողներ, հառաչողներ, կան ամուլանքների մէջ գերագոյն վայելք ձաչաղիւներ եւ

ցաւ իրագործել զեւ ին պաշտնաւարութեան ժամանակ մեր երկրում։

«НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ» լրագրին հետադուր են Պետերբուրգից «Յինաստների եւ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնները համարում են բաւարար այն նուիրատուութիւնները, որ Անդրկովկասեան երկրի հասարակութիւնները եւ զաղաքները խոստացել են տալ կովկասեան պոլիտեխնիկումի բազման համար։

Պետական խորհուրդը յանձնարարեց ներքին գործերի մինիստրութեան ներկայացնել խորհրդին մի նախագիծ, որով ֆինանսական ներդրութեան մէջ գտնվող զաղաքները ազատվին ուստիկանութեան պարագանութեան համարմանցից պահանջվող ծախքերից, ինչպէս նաեւ այն գումարներից, որ զաղաքային հասարակութիւնները վճարում են մինիստրութեան վերջինս արած կանոնադրման վարչական ծախքերի փոխարէն։ Այս պատճառով ներքին գործերի մինիստրութեան անտեսական զէպարտամենտը մշակում է հարկ եղած նախագիծը, որով պետական խորհրդի կողմից մասնատել շարած արտոնութիւնը խնդրվում է 40 զանազան զաղաքների համար։

Մօտ օրերումս աննախի առաջին ընդհանուր ժողովում լովից այն գտնագար, որ յարուցել են Մօսկվայի համալսարանին կից գտնվող Իրաւաբանական ընկերութեան նախկին նախագահ Մուրոմցեվ եւ վարչութեան անդամ Օբնինսկի ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեան ղեմ ընկերութեան փակման մասին։ Գործի վերջնական ընտրութիւնը յետաձգված է։

Կիրակի, նոյեմբերի 17-ին, վրաց գերազանական խումբը, ի պատիւ քսանամեայ բնական ծառայութեան Մօսկվայի կայսերական խմբի գերատան Իւսիս-Սոււմբաթովի, խաղաց նրա հեղինակած «ԱՅԻՄԱ» 4 գործողութեամբ դրաման, զները մատչելի էին եւ այդ պատճառով թարթում ժողովուրդը շատ կար ներկայացումը ընդհանրապէս լուս տնցաւ, եթէ ի նկատի չառնենք մի քանի պակասութիւնները։

Ախալքալաքից մեզ հետագրում են. Վեյբում եմ իմ ուսուցիչ Գաբրիէլ Միրոյանի մահը։ Դազար Տէր-Գրիգորեանս։

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 10-ի երե-

բոլորը նայում են վար այս աղօթող ու մըղումացող ամբողջ վրա. հրեշտակները չորս կողմից խոյանում են վեր ու վար, մարգարէները շանթ են արձակում, առաքեալները մեծնում հեղութեամբ։ Անյայտի ծայրուով բռնված մարդկային յուզված միտքը, նրա բորբեղած երեւակայութիւնը ինչ որ կարողացել է արտադրել է, ինչով նա ընակեցրել է երկինքն ու երկիրը, այդ բոլորը, բոլորը լցրել են այս եկեղեցին, միախառնվում են ինչի ծխի ամպերի մէջ, որ էլ աւելի թմամբացնում է խոււար, միտքը չիսթովում է, երեւակայութիւնը գերբում, ստեղծվում է պատկերներ, ապաւորութիւնների մի զարմանալի խառնուրդ, հոգին բռնվում է ինչպէս ծուղակի մէջ ընկած թռչուն եւ խնդրվում է խնդրվում ու տարվում է կրօնական փոթորիկու կողմի մէջ, ստակալի է հաւատայ, այսպիսի հաւատը ինքնասպանութիւն է։ Ահա հնչվում է թաղման մեղեդին, օրից ձայնն է այն, ահազնաղորդող ու յայնածաւալ, որ իր միջոցային մէջ անգամ կրօնի ստակալն ունի եւ որտալով ու ալիքաւոր ծածանումներով գնում է մեծանելու բարձր կամարների տակ, մի տեսակ խորհրդաւոր մտնով, խուլ արձագանքներով։ Ես հասկանում եմ այժմ կաթոլիկ եկեղեցու ոյժը եւ դուրս եմ գնում համարեա յոգնած եւ կրկնում եմ մըղածս խեղճ ժողովուրդ։

Միանից յետոյ ուրիշ հտալական զաղաք այցելելու չեմ. թողնում եմ Իտալիան, ուր այնքան շատ բան տեսայ, այնքան շատ ազդեցիկ եւ ուր կարելի է ասել այնպէս շատ ազդեցիկ ձանապարհ են ընկում Տիւրինի վայելց Միլէ-ցարիա, եւ ամենեղից դէպի հայրենիք, որին կարօտել եմ եւ որը յիշելու այնքան առիթներ ունեցայ ձանապարհորդութեանս բոլոր ընթացքում։ Գեղեցիկ է Իտալիան, հարուստ է գեղարուեստով, վերին աստիճանի հետաքրքիր, բայց աւելի հեռու մեր երկիրը կայ... Մնաց բարի Իտալիա... Ա. Ահարանեան

յութիւն ունեցող առեւտրական տարրերու թիւններն Հաղորդեցէք նոյնպէս բարեառ ազգայնականութեանը որ իմ հրամանները կատարում են իմ գտահուծիւնը վայելող անձինքը, եւ որ այդ պատճառով նրանց պէտք է դիմէ նա նոր օրէնքի բացատրութիւնները խնդրելով Մտաբարեւ, իս ձեզ չեմ մոռանայ:

ՏՈՒՄՆ. Միջերկրական ծովի նաւատորմը 12 նաւերից ճանապարհ ընկաւ դէպի ժուռնալ ծովածոցը:

ԼՕՆՊՆ. Տրանսպայեան նախկին փոխ-նախագահ Շալի-Ռուզէք, բոքրական պատուիրակներ Վէտէր, Վոյմարանս եւ Դէվիլիէր յետ վերադարձան հարաւային Աֆրիկա:

Նմազներ՝ ԱՆԳՄԱՆԻՐ ՔԱՆԱԹԱՐ Հրատարակչին՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏՐԳՐԱՆԵԱՆ ԻՍՏԱԿԱ ՄԷԼԻՐ-ԱՂԱՄԱԿԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՐ ՀԻՒՆԻՒՄՆՈՑ Բ. ՆԱԿԱՍԱՐԻՆԵԱՆԻ

(Կուրիս, Վորոնոյի արձանի հանդէպ)

Ա մ ե զ օ ռ, բ ա զ ց ր կ ր ա կ ի օ ռ ե ռ ի ց:

Ա Ա Ա Յ Տ Վ Ե Ր Ը

Ք. Ա. Կառնապոլեանց—11-12 ժ. վերաբուծութեան, վերականգնող (սիֆիլիս) և միջատաւ. հիւանդ. Ձիկովանի—9-10 ժ. աչքի, ներքին եւ նեարդային:

Մ. Գ. Սևոստոյանց—10-11 ժ. մորթու, վնասական և վերաբուծութիւն:

Ք. Բ. Բարսեղեանց—11-12 ժ. կանանց և երեխայից հիւանդ.

Ե. Բ. Գրիգորի—12-1 ժ. սկանչի, ջրի և կուրծքի:

Ք. Ա. Բարսեղեանց—1-1 1/2 ժ. ներքին և երեխայից հիւանդ. արքայի:

Ք. Պ. Կարապետեանց—1-1 1/2 ժ. ներքին և երեխայից հիւանդ. հիւանդ. շարժի:

Ե Ր Ե Ա Ն Ե Ր Ը

Ն. Ն. Պատարեղի—5-6 ժ. վերաբուծ. և մորթու հ. (սիկոպոստոս):

Ք. Ն. Եղիպատի—6-7 ժ. նեարդային (սիկոպոստոս), վնասական և մորթու:

Ք. Ա. Բարսեղեանց—7-8 ժ.

Ք. Ա. Կառնապոլեանց—7 1/2-8 ժ.

Վճարը 50 կ. չարտերը ձրի Համաբարձրի (կենտրոնի) և օպերացիոնի համար առանձին:

Օ. Տ. Սեպուհեանց—տանը. ծաղկաւառ և բարձրական մարմնամարզ. դիմել 11-1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերահասուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԻՆԵԱՆ

ԲՈՒՓԱՍԵՆԵԱԿ ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ԲԹԻ, ԱԿԱՆՁԻ ԵՒ ԿՐԾԲԻ ՀԻՒՆԻՒՄՆԻ ԲԻՒՆԵՆՆԻ ՀԱՄԱՐ

Sergievskaya ul., d. 12.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ գրավաճառներին, թղթ-թղթաճառներին եւ ծխախոտաճառներին

A LA VILLE DE PARIS

Ֆիրմայի արտասահմանեան պրոպագանդային բաց նամակների շարժական ցուցանանքէի կողմից:

20,000 սիւսէճաներ 100 հատի համար՝ սկըսած 1-35 կողէկից եւ 35 կողէկ 10 հատի համար: Պատուէրների ընդունելութիւնը մինչեւ նոյեմբերի 20-ը:

3-8

«ԱՐՄԻՆԻԱ» ԼԻՆԶԻ

հեղինակի պատկերով եւ ինքնակենսագրութեամբ: Գրեց Պ. ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գինն է անասպարհածախով 1 ր. 25 կ.

Դիմել ալիսատափերոյին՝ 117, Godolphin, «Road London, W.» 6-10

Լ. ՔԱՆԱԹԱՐԵԱՆ

Ընդունում է աչքի հիւանդութիւն ունեցողներին ժամի 11 1/2-1 1/2 առաւօտեան եւ 5 1/2-6 1/2 երեկոյեան: Լաբորատորայա փողոց, № 11:

3-6

ԲՈՒՄԿ ՄՈՒԼԻՆ

ընդունում է ամեն օր կողորդի, ջրի եւ ախտի հիւանդութիւններ ունեցողներին, ժամը 11-1 առաւօտեան եւ ժամը 4-6-ը երեկոյեան: Սուղեքնայա փողոց, № 30:

14-14

ԼԱԻ ՉՆՈՒՄԻՐ ունեցող մի երկրասարդ յանձն է ամենով արտադրութիւններ հայերէն եւ ռուսերէն լեզուներով: Աշխատանքը կատարում է յուսափայլ եւ պատշաճաւոր կերպով: Հասցէ՝ Հաւարար, Իրաւապ փողոց, ա. № 1:

3-8

ՕՏՐԵՂԱ ՍՈՒՍԿԱ 1903

Викторъ Гюго

еженедельный иллюстрированный журнал путешествий и приключений на суше и на море.

50 ВЪ ТЕЧЕНИЕ ГОДА ПОДПИСКИ ПОЛУЧАТ:

1) ПОДПИСАТЕЛЯМЪ БОГАТО ИЛЛУСТРИРОВАНАГО ЖУРНАЛА.

2) БЕЗПЛАТНОЕ ПРИБЛИЖЕНІЕ ИЛЛУСТРИРОВАНАГО СОБРАНІЯ СОЧИНЕНІЙ

24 ВІКТОРА ГЮГО,

КНИГИ запечатлѣны въ себѣ слѣдующія произведенія: 1. Соборъ парижской Богоматери. 2. Отшельники. 3. 93-й годъ. 4. Трудники моря. 5. Человѣкъ, который смѣлся. 6. Божъ Жараль. 7. Клодь Гр и 8. Эрнани.

12 ИМПЕРАТОРА ПЕТРА ВЕЛИКАГО.

Роскошное изданіе съ портретами дѣятели великаго царствованія Великаго Преобразователя Россіи.

СВѢТЛЫЯ приложенія, даваемыя журналомъ «ВѢСТНИКЪ СВѢТА», въ отдѣльной продажѣ стоить болѣе **30** р.

За доплату **ОДНОГО** руб. подписчики получаютъ: **4** РОСКОШНЫЯ ФОТОГРАФІИ.

Большой художественный посылкой портретъ ИМПЕРАТОРА ПЕТРА ВЕЛИКАГО, писанный художникомъ Галлиньяни и ТРИ роскошныя картины художника Бероаса: 1) Первоначальный видъ мѣстности, гдѣ основанъ С.-Петербургъ, 2) С.-Петербургъ въ годъ смерти Петра Великаго, и 3) Современный С.-Петербургъ.

Подписная цѣна на журналъ остается прежняя: **4** руб. **5** р. **4** р. **5** р.

с доставкой и пересылкой

Допускается расписка при подпискѣ 2 р., къ 1 апрѣля и къ 1 июля по 1 руб. За 4 олеографіи при послѣднемъ выносѣ.

Контора и редакція журнала: Москва, Петровка, д. Глячева.

ՄԻ ՀԱՅ ՏԻՎԻՆ

որ աւարտել է Թիֆլիսի իգական գրնապատիւն եւ ժընէլի համարաբարը, ցանկանում է դասեր ունենալ աւարկաններից, որւերէն եւ զխաւորապէս ֆման օրէն լեզուներից:

Դիմել առաւօտեան ժամի 10-4-ը՝ **Վեյմար-Նովոսկայա** ւլ., **Դ. Լորիս-Մելիկովա**, № 19.

4-10

Հ յ յ ա տ ե ս ա լ

ՆԱՐ-ԴՈՍ

Տ Ա Ն Տ Ի Ր Ո Ջ Ս

Ա Ղ Ջ Ի Կ Ը

Վրպակ

Գինն է 20 կողէկ:

Դիմել Թիֆլիսում հիւանդանոցական, Կովկասեան եւ Գրուսաներեք գրավաճառանոցներին: Պահեստը՝ Բալթիանի Աստուածատուր Գիւանդեցեանի մօտ (Քուսայեանի նաւթարդիւնարերական ընկերութեան գրասենեակ): 5-6

Կովկ. յօք. ցուցանանքներում արժանացած ուղիղ մէջախի

„ԱՇԽԱՏԱՆՔ“

ընկերութիւնը ընդունում է պաշտօնաւ պատուաւորած ուսանողի պատուէրներ: Դիմել. Լազոյեան, Կ. Աֆրիկաներին: Տուեկների մանրամասն ցուցակն ուղարկվում է ձրի:

24-24

Ա. Տ. Ս. Մ. Ն. Ա. Ռ. Յ. Ս.

Ս. Գ. ՓԱՆԵԱՆ

ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 9-2 ժամը, երեկոյեան 4-6: Վերամիջովկայա փողոց № 3:

4-5

ԲՈՒՄԿ Ա. ՄԻՍԻՍԻՆԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու եւ վնասական ախտ ունեցող հիւանդներին: Դիմել Կոնստանդնուպոլիսի կարմիր, օրտակ ընդունվում են կաթի, խորխի, մէղի եւ արեան անալիզներ:

Առաւօտեան 11-1 ժ.

Երեկոյեան 4-6 ժ.

Բերուսովկայա փողոց № 41. առևն Արարատեանի: Бедюговская ул. № 41, Домъ Ара-ратова.

20-150

ՀԱՐԱՆՈՒՄԻՆ ԳՐԱՐԱՆՈՒՄԻՆ ԳՐԱՐՄԻՑ ԵՈՅԻ

ՁԻՅՈՒՆՆԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՇԻՐՈՒՄ

(Հիմնված 25 տարուց ի վեր)

Հաղորդում է մանրամասն տեղեկութիւններ Գարոնի ծոցի տակաւոյի մասին, ունի ներկայացուցիչներ հարաւային Գարակատանին անաւոր կենտրոններում, ընդունում է յանձնարարութիւններ, գնում է վաճառում է ապրանքներ, փոխադրում է Եւրոպայից Գարակատանի եւ Գարակատանից Եւրոպա, դիւրամատակարարումներով: Հասցէ՝ Zeytoon C. G. Buchier Persian-Gulf. 63-100

ԿՈՎԿԱՍՏԱՆԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ Լ Ա Ր Օ Ր Ա Տ Օ Ր Ի Ա

Գ. ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆԻ

ԴՕԿՏՕՐ ԳԻՄՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Բիւրոական անալիզներ (բրտկական եւ քանակական) ամեն տեսակ սիֆիլիսի հանքեր, հանքային ջրեր, գիւլամանտեան նիւթեր եւ այլն եւ այլն:

Տեղեկական փորձեր եւ խորհուրդներ:

Դիմել՝ Թիֆլիս, Կաւկասկայա Կենտրոնական Լաբորատորիա Դոկտորու քիմի **Գ. Պաստր-Մաճիյան**, Վելամիւնովսկայա ւլ., **Դ. Լորիս-Մելիկովա**, № 19.

2-24

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

յայտնում է ընդհանուր գիտութեան, որ ներկայ տարվայ նոյեմբերի 19-ին, ցերեկվայ 1 ժամին, իր շինութեան մէջ անուրջ կը կատարվի վարձով տարու. 6 տարվայ ժամանակով, քաղաքային հողամասը պօլիգրաֆիկան 1 մասում, ուր կանգնում են ափերը:

Պայմանագրեր կարելի է տեսնել Քաղաքային Վարչութեան 4-րդ բաժանմունքի գիւման. սանը բոլոր իր օրերը, առաւօտեան 9 ժամից մինչեւ ցերեկվայ 3 ժամը:

3-8

Շ Ղ Թ Ա Յ

Նաւթարդիւնարական Ընկերութեան Վարչութիւնը յայտարարում է ի գիտութիւն պ. գ. բաժնետէրերի, որ նշանակված է 30% վճար, այսինքն իւրաքանչիւր փայլին 3 բարձր, այն նոյեմբերի 16-ից մինչեւ 23-ը, ներփակված եւ նոյեմբերի 24-ից մինչեւ դեկտեմբերի 3-ը, ներփակված առաւօտեան:

Վճարները կընդունվին Վարչութեան գրասենեակում առաւօտեան 11 ժամից մինչեւ ժամը 2-ը եւ երեկոյեան 6-ից մինչեւ 8 ժամը: Բաժնետէրերը վճարները ներկայացնելու ժամանակ պէտք է ներկայացնեն բաժնետուները:

(6, 13 եւ 19 յ.)

Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Վարչութիւնը

աչքի առջ ունենալով վրա հասնող ձմեռվայ ցրտերը, խնդրում է բոլոր անձանց՝ նուիրել Ընկերութեան Վարչութեան գիտող չքաւորներին բաժանելու համար՝ աղամարդու, կանանց եւ երեխաների զանազան տեսակի շորեր՝ վերարկու, բաճկոն, անդրափարաթ (ՃՐՅԵԱ), բլուզ, հասարակ սպորտկոշիկներ եւ այլն, բարձր, վերամակներ եւ առհասարակ ամեն տեսակի շորեր եւ ունեւաններ, որ կարելի կը լինի բաժանել չքաւորներին:

Նուիրատուութիւնները ընդունվում են ամեն օր, ցերեկվայ ժամը 11-ից մինչեւ 2-ը Ընկերութեան Վարչութեան գրասենեակում (Արմանսկի Բազար, Դոմ Կրեդիտնո Եմստեա), մուտքը բակից): Նուիրատուութիւնները օտարալիս կը արվին ստացականներ:

3-3

Պատել ունեն յայտնելու պ. պ. վաճառականներին, որոնք կը կանխապէս գործ ունենալ Վ Ա Ր Շ Ա Վ Ա Յ Ի Կ Ե, որ ես վաղուց արդէն վերաբնակված լինելով Վարչաժամում, յանձն եմ առնում եւ կատարում եմ ամենայն տեսակ

ԱՌԵՒՏՐՈՒՄՆ ԶՆՆՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եւ իմ բազմամեայ հետաւորական ապարդիւնում օգտակաւ կարող եմ լինել ինձ գիտող վաճառականներին, որոնք խնդրում եմ դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով:

ВАРШАВА, Медовая 17, кв. 33. Минасу Аргулову.

(Կ. Կ.) 32-50

Ս. ՊԵՏԵՐՔՈՒՐԳԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն Ա Պ Է Ժ Պ Ա

Ծովային, գետային եւ ցամաքային ապահովագրութեան, ապրանքների տեղափոխութեան եւ գույքերը կրակից ապահովագրելու համար:

Հիմնված է 1847 թին

Հիմնական պրամագուրը . . . . . 1,650,000 րուբլի

Պահեստի դրամագուրը 2,664,808

Ի. Ա. Գ. Բ. Կ. Ե. Բ. Ի. Տ. Ե. Ա. Փ. Ո. Ռ. Թ. Ի. Ե.

Աւելի քան 300 գործակալութիւններ եւրոպական Ռուսաստանի, Կովկասի, Միջին-Ասիայի, Սիբիրի եւ հեռավոր Արեւելքի բոլոր նշանաւոր տեղերում, նոյնպէս եւ ներկայացուցիչներ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներում:

Տեղափոխութիւն ամեն տեսակ բեռների եւ իրերի, որոնց ընդունելութիւնը եւ յանձնումը կատարվում է թէ՛ ամեն եւ թէ՛ պահեստներում ու խանութներում:

Յանձնումն բեռների ուղարկողների կողմից առաջարկված պայմաններով (վերադիր վճարներ ի հաշիւ ուղարկողների, դրամի փոխադրութիւն (переводъ) բեռները յանձնելու տեղը հասցնելու համար եւ այլն):

Պահեստները բեռների արտօնեալ պայմաններով ստացման տեղերում՝ ապահովագրելով նրանց պահեստներում, որի համար շատ կէտերում կան ընդարձակ պահեստներ, յատկապէս՝ բեռներ պահելու համար:

Ս. Ն. Ա. Կ. Ե. Ա. Ց. Ո. Թ. Ի. Ե.

Սեպական մարդատար, ապրանքատար եւ ձող շոգեանւեր, ծովային եւ գետային նաւեր (70 նաւ):

Բեռնակիր եւ մարդատար նաւերի պարբերական հաղորդակցութիւն Վոլգա գետի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Ռիբնակից մինչեւ Աստրախան, եւ Կասպից ծովի բոլոր նաւահանգիստների մէջ, Աստրախանից մինչեւ Պարսկաստանի ափերը:

Սեպական մարդատար կապիտալներ Նիժնիում (սիբիրական նաւամատոյցի վրա), Աստրախանում, Բաքում եւ Կրասնովոդոլսկում:

Բեռները անընդհատաբար ուղարկելու համար ընկերութեան շոգեանւագրութիւնը համաձայնութիւն է կապել երկաթուղիների հետ: Այն ապրանքների տեղափոխութեան համար, որոնք ուղարկվում են Ռուսաստանից Պարսկաստան եւ Պարսկաստանից Ռուսաստան, գոյութիւն ունի առանձին, բացառիկ առօրեային գործակալներով, համաձայնութիւն Պարսկական ապահովագրական եւ տեղափոխութեան ընկերութեան հետ:

Ս. Ա. Գ. Բ. Կ. Ե. Ա. Ց. Ո. Թ. Ի. Ե.

ա) Ապահովագրութիւն բեռների, որոնք տեղափոխվում են թէ՛ ցամաքային եւ թէ՛ ջրային ճանապարհներով (ծովերով եւ գետերով):

բ) Ապահովագրութիւն կրակից ամեն տեսակ գույքերի:

գ) Ապահովագրութիւն ամեն տեսակ զօրազդ զէպերից ճանապարհին ամեն տեսակ նաւերի, շոգեանւերի, ապահովագրութեան, վարձների եւ վազոն-ցիտներների:

դ) Ապահովագրութիւն թանկագին իրերի եւ արժեքաւոր թղթերի, որոնք ուղարկվում են պատով, ցամաքային եւ ծովային ճանապարհներով, համապատասխան պատույնի դաշնակցութեան բոլոր կէտերի մէջ:

ե) Ապահովագրութիւն ընդունվում են ինչպէս վարչութեան, այնպէս էլ ամեն տեղ ընկերութեան բոլոր գործակալութիւնների մէջ:

զ) Բացի տեղափոխութեան պարագայ գործակալութիւններից, կրակից ապահովագրելու գործերով մասնատարապէս գրառվում են էլի ուրիշ 350 գործակալութիւններ:

Ս. Պետերբուրգի ճաղեթղաւ ընկերութեան վարչութիւնը գտնվում է Ս. Պետերբուրգում, Արմիտալեյսկի պրոպագուրի վրա, № 10-րդ սանը:

Կապոնիկ-ծովային շոգեանւագրութեան համար՝ Բաքում, գետային շոգեանւագրութեան համար՝ Նիժնի-Նովոգորոմում:

Թիֆլիսի գործակալութիւնը՝ Նիկոբոլայեա փողոցի վրա, վրաց ապահովանների տանը: Ցեկեֆոն № 108.

(Կ. Կ.) 21-120